చారుదత్తరావు ధోరణి

= శ్రీ భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు =

నన్ను చిన్నప్పుడు కొంతకాలం దేవుడు అని పిలిచేవారని చెబుతారు. కాని, అంత చిన్న పేరు నాకు బొత్తిగా పొట్టిఅయిపోవడం గ్రహించి త్వరలోనే మార్చేశారట, ఆ పేరుతో నన్ను వ్యవహరించడం! నాతల్లిదండ్రులు మొదటే గతించడంవల్ల వాళ్లని నేను ఎరగనే ఎరగను, పీడే వొదిలిపోయింది. నా పిత్రార్జితం ఓ ముసలమ్మా, కొంత ఆస్తీనూ. ఆవిడే వండిపెట్టేది, నట్టింట దీపం పెట్టేది. నన్ను ఓ ఆయన పెంచుగోవాలని చూసి, దత్తరావు అంటూ పిలవడంకూడా మొదలెట్టాడు అప్పిడే మహా! వారం తిరక్కుండా ఆయనపెళ్లామూ, ఆవిడమొగుడూ కూడా ఆఖరైపోయారు. మరో ఆయనా అందుకే ప్రయత్నించాడు. ఆయనపెళ్లాంపనీ అంతే అయింది. అక్కడితో నన్ను పెంచుగోడం గురించి తెలిసినంత మట్టుకి ఎవ్వరూ తలపెట్టడంకూడా మానుకున్నాడు. నేను ఇంట్లో ఉన్న సమయంలో ముసలమ్మ తను నాకు చేసే సాయం ఏదో చేస్తూ నాకేసి చూస్తూ ఊరుకోక నేను అడగనప్పుడుకూడా అడ్డమైన సలహాలూ ఇవ్వడమే. అందుకని ఆవిడమీద నాకు ద్వేషంకూడా బయల్దేరింది. నాస్వాతంత్ర్యం, నా రాజ్యం, నాప్రజలు, నాగోడు — ఇవన్నీ ఈముసలమ్మకి ఎందుకన్నాను! అయినా, అయినప్పుడూ కానప్పుడూ నన్ను కాల్చుకుతిని నన్ను రెచ్చగొట్టేది. నేను అనేకరంగుల నాజూకుతిట్లు ఆవిణ్ణి తిట్టేస్తూంటానంటే, చావనా మరి! పెళ్లిచేసుగో, పెళ్లిచేసుగో అంటూ ఆవిడ ఏకరొద! "అంత ముచ్చటైతే నువ్వు చేసుగో డర్టీహూస్" అని అరిచి ఆవిడనోరు మూసేస్తూంటాను. నావల్ల వంశానికీ, తనికీ అప్రతిష్ఠ వస్తోందని ఒకనాడు ముసలమ్మ సణుగుడు సాగించింది. అప్పట్లో నేను చారూ అన్నం తింటున్నాను. ఆవిడ రిమార్కువల్ల నాకు మిక్కిలి ఆనందం వేసి, ఆ మూల విరాట్టుని అభిషేకించడం విధిలా కనపడి ఎంతో సదుద్దేశంతో ఆవిడ రేవునెత్తిమీద కంచెడు వేడిచారూ పదిలంగా చిందకుండా బోర్లించాను. తక్షణం ఆవిడ స్పృహలోకి వచ్చి బాష్పాలు తుడుచుకుంటూ లేచి వెళ్లింది. కాని, ఈవృత్తాంతం విని ఒక ఊరకవి నామీద తక్షణం 'పన్నడం' సంకల్పించి, నన్ను చారుదత్తరావు అంటూ వ్యవహరించి ఒక పద్యాలయం తయారు చేశాడు. ఎంత చెడ్డా, ఆ మాటకట్టలు పద్యాలు గదా అని వాటిని స్తోత్రాలకిందే జమకట్టేసుకున్నాను. కొంత కాలం అందరూ నన్ను అల్లానే పిల్చేవాళ్లు. అదేమయితేం, ఉన్నమాట అట్టే దాచకూడదు—నేను చిన్న పిడుగుని, అఖండుణ్ణి! నా మేధ పండితులకి లొంగే రకం కాదు. నాప్రజ్ఞ అపూర్వ ప్రజ్ఞ. మూర్ఖులు నన్ను పండితపుత్రుడన్నారని తెలిసింది. వాళ్లమీద కసికొద్దీ నేను మానాన్నని పండితజనకుడంటున్నాను. నన్ను మామూలు మనుష్యుల స్కూలుకి పంపించడం మా ముసలమ్మకి బుద్ధిలేదనడానికి ఋజువుల్లో ఒకటి. స్కూళ్లల్లో పొట్టకకూర్తి పంతుళ్లు చెయ్యడానికి ప్రయత్నించే పనికిమాలిన బోధవల్ల నా అసాధారణపు బుర్ర చాలావరకు మందగించిపోయింది గాని, అటువంటి బోధనే గనక— ఆకాస్తాగుడా— నాబుర్రని అంటుగోకుండా ఉండిఉంటే, ఈ పాటికే నాబుర్ర దినుసు ప్రపంచం అంతటా పాముకుపోయి ప్రపంచాన్ని గిలాబా చేసేసిఉండేది. కాని, ఎంత పాడవుతేనేం గనక, పాడుకాగా నిలవగలిగిన ఆకుంటి సహజ

ప్రజ్ఞతోనే నేను పరీక్షల్లో పిల్లిమంతరాలు విశేషం లేకుండా నెగ్గి అనుమానరహితంగా చదువుగురించిన పురుదు గడిచాను. అనగా, రెండుకాళ్లవాళ్లలాగ నేలమీద నడవవలిసిన అవసరం నాకు ఆ దెబ్బతో తగ్గింది. అఖాతంలోంచి లిఫ్టులో అమాంతంగా లేచి పైకెగిరి విద్యాలయపూర్తికూడా చెయ్యడానికి బయల్దేరాను. ఇంత అకస్మాత్తుగా నాప్రజ్ఞకితగ్గ వైభవం ఎల్లాపట్టిందా అని వాకబుచెయ్యగా, నాకుడిభుజంమీద శంఖం, ఎడంభుజంమీద చక్రం ఉన్నట్టు ఒక చర్మజ్ఞుడు నిర్ణయించ గలిగాడు. అవి పుట్టుకనించీ అక్కడే ఉన్నాయనీ, దరిమిలాని అవి స్ఫుటం అయినాయనీ, తక్కినవాళ్ల కళ్లకి అవి ఆనవనీ, అయినా చెప్పుడు మాటలు విని నిరుత్సాహ పడకూడదనీ అతని తీర్మానం. నాజాతకప్రభావం యొక్క వయినం పొక్కగానే, నన్ను చాలామంది శంఖచక్రరావు అని పిలవడం అలవాటు చేసుకున్నారు. అదిలగాయతు, పోతేపోయింది, ఏంశాశ్వతం, నామసార్థకత్వమేనా సాధించుదాం వీలైనంతవరకూ — అనే ఉత్సాహంలో పడిపోయానని చెప్పడానికి నాకు ఎంతమాత్రమూ సిగ్గులేదు. ఇక నేను ఈభూమిమీద ఉండగల ఏ ఉత్తమోత్తమపదవీశిఖరానికేనా సరే ఎగరడానికీ, ఎగిరి అక్కడ వైభవంగా నిశ్చింతగా క్రియాశూన్యంగా అవ్యాహతంగా నిరంతరంగా కూర్చోడానికీ అర్హుణ్ణి. నేను కొంచెం శ్రద్ధపడితే చాలు అంతవాణ్ణీ నేను కాగల్ను. అందుకు కావలిసిన పరికరాలు యావత్తూ నాకు సంక్రమించా యన్నమాటే! అసలు నాకిప్పుడున్న మహాగుణాల్లో కొన్ని నేను దరిద్రులకి దానంచేసినా మిగతావి జన్మజన్మలకి చాలు. కాబట్టి, నేడో రేపో నేను నిరంకుశంగా భూచక్రంగాని, దిక్చక్రంగాని తిప్పడానికి వెళ్లగలనంటూన్నప్పుడు, ప్రస్తుతంలో అటువంటి పనే (నేను ముందుకాలంలో చూపెట్ట పోయేటంత సామర్థ్యం చూపెట్టకుండానే) చేస్తూన్న ఘటాల్ని చూస్తే నాకు గౌరవం ఎందుకుండాలీ? ఇక తక్కిన వాళ్ల లెఖ్ఖ నాకసలేమిటీ? అంచేత, నేను ఇతరులప్రజ్ఞ గణించను, గుర్తించను, చూడను. నాప్రజ్ఞముందు ఇతరులకు అసలు ప్రజ్ఞ ఉందనే అనుకోను. నాతో సమానమైనవాడు నావిహితశ్రేణిలో అరుదుగాఉంటాడేమో అనేది చాలా నాసిసందేహం, నాకంటే అధికుడు ఇక ఛస్తే ఉండడు అనేది సిద్ధాంతం. నేను ఏగ్రహంలోనూ, ఏ స్థలంలోనూ, ఏ సందర్భంలోనూ, ఏ వ్యక్తినీ ఎందుకూ ఖాతరీచెయ్యవలిసిన అవసరం లేదు. నాహృదయంమాత్రమే నిష్కల్మషం, కడం వన్నీ కుళ్లురకం అని దెబ్బలాడి కుమ్మేస్తాను. నాకు తోచింది ఎప్పుడూ ఒప్పే అనిన్నీ, నాకు తోచడమేమిటి ఒప్పుకాకపోవడమేమిటి అనిన్నీ నామతం. అంతే కాదు, నేను ఇంకోరికి తోచింపించిందీ, ఇంకోరిచేత చేయింపించిందీ కూడా ఒప్పే అంటాను. అటువంటిదానికి అడ్డుతగిలి అది తప్పు అనడానికి ఎవడేనా సాహసిస్తాడా వాడి పని షికారే, అనగా మట్టం! ఎంచేతంటే, నాఅద్వితీయ ప్రజ్ఞేకాక, నాకు కొన్ని ప్రత్యేకాభిప్రాయాలూ, అలౌకికాభిరుచులూ, అసాధారణ స్నేహాలూ, అతీతసాహసాలూ, అగమ్యగతులూ, నిరంకుశధోరణులూ ఉన్నాయి.

నా అభిప్రాయప్రకారం మా నానమ్మలాంటివాళ్లు ఎందుకు పుట్టారూ అంటే నేను కోరినప్పుడల్లా డబ్బు పంపడానికి. ఆవిడ డబ్బు పంపకపోయినా, తక్కువ పంపినా, పంపి ఖర్చువయినం అడిగినా, ఆవిడకి ఓమోతాదు ఇవ్వడంరీతి నాకు తెలుసు. పుస్తకాలకనీ, పరికరాలకనీ, జరిమానాలకనీ, చందాలకనీ, పరీక్షలకనీ, దొంగలడ్డారనీ, అనవసరపుదొంగతనం నామీద మోపారనీ మా నానమ్మకి నచ్చచెప్పడానికి యత్నించి, ఇటువంటి సబబులు చెప్పినప్పుడు ఒకవేళ ఆ ముసలివరుగు నమ్మకపోతే, సైనైడు తీసుకుంటానని గాని, నల్లమందు తింటాననిగాని, అసలు అటువంటి వాటి మిశ్రణం తినేసి చచ్చిపోయాననిగాని పొరుగూరెళ్లి ఒక్క టెల్లిగ్రాం కొడితినా నాకు కావలసినకంటె ఎక్కువసొమ్ము గిరగిరా తిరిగి ఊడిపడుతుంది. కాని, ఆవిడ పూర్వకాలపుమనిషి. చెంపకాయ వెయ్యడానికి చెయ్యి ఎత్తితే చాలు, ముణుచుకుపోయి ఇంట్లోకి పరుగూ! అంత మంచిదిగనక పోనీ అని చెప్పేసి ఆవిణ్ణి క్షమించి వదిలేస్తూంటాను. తక్కిన ప్రపంచపుస్త్రీలంతా నాకు వేళాకోళానికి వరసే. అందుకని, ఎవళ్లమీదైనాసరే నాయిష్టంవచ్చిన రిమార్కు — చీకట్లోంచిగాని, చాటున దాక్కునిగాని, సమూహంల్లో

దూరిగాని — ముఖవర్చస్సు గుర్తు తెలియకుండా మీద దెబ్బపడకుండా చూసుకుని నిర్భయంగా పేల్చేస్తాను. దాంతోటి అవతలవాళ్ల గౌరవం తక్షణమే లేచిపోయి వచ్చి నన్ను వరించడంవల్ల నాగౌరవం బలిసిపోతూంటుంది. అసలు పిచ్చిప్రహ్లాదుణ్ణి గురించి పెట్టిపోతన్న చెప్పిన సీసపాదం కొంచెం సవరించి "కన్నదోయికి నన్యకాంత లడ్డంబైన భార్యభావము చేసి పరగువాడు" లాగ మార్చేస్తే నాకు సరిపోవచ్చు. విద్యావంతులంటే నాకు నమ్మకమే లేదు. విద్యవల్ల—అందులో నేడు చెప్పబడే విద్యవల్ల—బొత్తిగా లాభం ఉండదని నాఅనుభవం. విద్యవల్ల వినయం రావలిసిన అవసరం లేదని రాసిస్తాను. అందుకని "విద్యయొసగును" అనే పద్యాన్ని "విద్య యొసగు నవినయం బవినయమునను బడయు పాత్రత" అని దిద్దివెయ్యడమే బతుకుతెరు వంటాను. అనగా, ఈవిద్యవల్ల అవినయమున్నూ (అభినయమున్నూ అని పాఠాంతరం), దానివల్ల చేతికి పాత్రానూ వస్తాయని అన్వయించుగోమని నాహెచ్చరిక! పెద్దలంటే గౌరవించాలని కొందరంటారు. కాని, సిగ్గుభిడియాలు లేకుండా నాకంటె వెనకేపుట్టిన జంతుజనం నాఅంత నాగరికతలేని శుంఠలుగనక వాళ్లని పాటించవలిసిన అగత్యం నాకు లేదు. సరిగదా, వాళ్లమాట పట్టుకుని వేళ్లాడేవాళ్లని నిజంగా వేళ్లాడదియ్యాలని నామనవి. నాకు డ్రెస్సుమీద సరదా. మామూలుమనిషికి కొన్నే దుస్తులు. నాకున్న సూట్లు నాకే తెలియనన్ని. నే కొన్న చెప్పుల రకాలు వరసని పెడితే ఓషాపు ఏర్పడచ్చు—రూమ్‌లో నడవడానికి ఓరకం, లెట్రిన్‌కి ఓరకం, షైరుకి ఓరకం, ఆటలకి ఓరకం, సినీమాకి ఓరకం, ప్రణయానికి ఓరకం, ప్రయాణానికి ఓరకం, సభలకి ఓరకం—ఇల్లా ఉంటాయి. ఈమాత్రమేనా లేకపోతే నాగౌరవం డాగుపడిపోవచ్చు, నాపాదాలు నొచ్చుగోవచ్చు. నాకు పాతరకంభోజనం అసహ్యం. కొత్తరకపుదైనా నేను చాలా టూకీగా వేస్తాను. స్వయంగాకాక, స్నేహితుల్తో ఎన్నిసార్లేనా నేను అల్పాహారస్వీకరణం చెయ్యగల్ను. తాంబూలచర్వణం నాకు అవసరం. దానివల్ల నాలిక బండబారుతుందనీ, తత్వం వేడెక్కుతుందనీ కొందరు శిఖామణుల ఉద్దేశంట. వాళ్లు అస్ఖలితమూర్ఖులు. ఏమంటే, నా నాలిక్కి బండబారడందోషం కొత్తగా పట్టడం అసంభవం అనిన్నీ, నాతత్వం మరి వేడెక్కడానికి వీల్లేనంత ఘాటురకం అనిన్నీ వాళ్లెరగరు. నేను నిత్యధూమప్రియుణ్ణి. నా ఆంతర్యస్నేహితుల్తో ఏరకం ధూమకంఐనా సరే ద్రావకంఐనా సరే పుచ్చేసుగోడానికి నేను చెవికోసుకుంటాను. ఆరగింపుకి వీలైన ఘనద్రవధూమపదార్థాలు కొల్లలుగా దానం చెయ్యడంలోనూ, అంతకంటె ఎక్కువగా దానంపట్టడంలోనూ నాకు చాలా సరదా. ఆమాత్రం ఇచ్చిపుచ్చుగోడాలు కిట్టనివ్యక్తుల్ని నరకానికి రవాణాకట్టిస్తే యమవాహనానికివిశ్రాంతేనా దొరుకుతుంది. నాకు పరీక్షలంటే ఎంతో అంత యిది. పరీక్షలు ఉండితీరాలని నాపట్టుదల. ఒకే అరతావు మీద యాభై అచ్చుపేజీలల్లోని గ్రంథం యావత్తూ సన్నచీమలబారులాగ బ్రహ్మలిపిలో సూదిమొనతో రాసి అతిగూఢంగా పరీక్షచోటికి పట్టిగెళ్లగల నేర్పు నాకుంది. ఆనేర్పుగలవాళ్లని పోషించడం నాముచ్చట. పరీక్షలో కాపీచేసినవాడే మిక్కిలి చురుకైన తెలివిగలవాడని నాసూత్రం. కడంవాళ్లు అక్కడా అక్కడా ఏడుస్తూ ఈడుస్తూ అనేకకాలం వెచ్చించి నేర్చుకోగలిగిన అంశాలు, కాపీచేసేవాడు క్షణంలోనే నీటుగా గ్రహించగలగడం ప్రత్యక్షంచేస్తాడు గనక వాణ్ణే ఎక్కువగా మెచ్చడం నాకు సరదాగనక శుద్ధన్యాయం. పరీక్షాధికారులందర్నీ ఏకలాటుగా తుడిచెయ్యగల విషవాయువుని కనిపెడుతున్నాడు నామిత్రుల్లో ఒకడు. అంతకుపూర్వమే పఠనగ్రంథాలు రాసేసినవాళ్లుంటారు, వాళ్లనికూడా మాయంచేసే ఏర్పాట్లు మరిచిపోవద్దని వాడితో చెప్పి కట్టుదిట్టంచేశాను. వేడుకకోసం ఉద్దేశింపబడ్డ నాటకం, సినీమా, సర్కస్ వంటివి అవశ్యం నేను వెళ్లి తీరవలిసిన వనిన్నీ, అక్కడ నా అందచందాలూ, నా తెలివితేటలూ, నా మానమర్యాదలూ, నా వాక్స్వాతంత్ర్యవిశేషాలూ, నా చమత్కారరసికతలూ చూపెంచడానికి అవకాశాలు మరీ ఉంటాయి గనక, నాకు అవి చెప్పలేని సరదా. ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలనేవి రాసినవ్యక్తిని వ్యక్తీకరించకుండా యాథార్థ్యాన్ని బైటపెట్టేస్తాయి గనకనున్నూ, ఎంత చచ్చిచెడిఅయినా యాథార్థ్యం ప్రకటనచెయ్యడం మానవధర్మం గనకనున్నూ నేను అల్లానే రచిస్తూంటాను.

తెలుగులోకూడా పైపుయంత్రాలు వచ్చాయిగనక, ఇదివరకు నేను ఇంగ్లీషులో నడిపినంత విరివిగానూ వీటిని తెలుగులోనూ బనాయించడానికి వీల్లు కనిపిస్తున్నాయి. అర్ధరాత్రిఅయినాసరే కారుచీకటి అయినాసరే అవతల గోడవెలుగూ ఇవతల నాముఖంతళుకూ సాయంగా నేను ఆంధ్రాంగ్లకుడ్యరచన చేస్తానుగనక, నారాత ఎంత మసి అయినా తాత్కాలికజీవశ్శోభనా కలిగించవచ్చు కాబట్టి నా ఆదర్శం మూర్తీభవించినట్టుగా ఆనందిస్తాను. పేరుగలవాడిమీద త్వంకారప్రయోగం, వివాహ సందర్భాల్లో అమంగళ చర్యలూ దిగ్విజయంగా జరిగే కార్యక్రమానికి వీలైనంత గుట్టుగా అడ్డుతగలడం కూడా నాకు ఆనందం చేకూరుస్తాయి. కేవలం సరదామాత్రమే కాక నా అభిమానవిద్యలలో ఒకటి అని చెప్పడానికి నేను విర్రవీగేది ఏదీ అంటే, మదీయ గాత్రజనిత ధ్వనివిశేషపరంపర. మాటలుమాత్రమే ఆడి ఊరుకునేవాళ్లు తమ నోటియొక్క పూర్ణప్రయోజనం ఎరగనివాళ్లు. నేను పక్షిలా కూయగలను, లేక సాధుజంతువులలాగ సరేసరి, హింస్రజంతువుల మాదిరిగాకూడా అరిచి పాడగల్ను, స్థాయీ నిలబెట్టగల్ను, శ్రుతి అక్కర్లేదు, ఆయాజంతువుల్ని ఆకర్షించగలను, ఆవిషయంలో నాకుశ్రమగాని, పట్టింపుగాని, వేళగాని, విసుగుగాని లేకపోవడం అటుండగా, నేను ఆలలిత కళ సృజించేటప్పుడు నా ఎదురుగుండా ఉండి నాకేసి చూస్తుండే సజీవులుకూడా ఆకళకి కర్తని నేనని చెప్పలేనంత ఒడుపూ వాటం—విప్రవినోదికంటే ఎక్కువగా—నాదగ్గిర ఉన్నాయి. ఉంటేం! చూసి విని మెచ్చి ఓ మెడల్ వంటిది ఇవతల పారెయ్యాలేని దరిద్రాంధ్రదేశం అయింది, తీరిపోయింది.

ఒకటేమిటి! నాకృత్యాలన్నీ వీరకృత్యాలే అని చెప్పచ్చు. నేను ఎక్కడ నడుస్తూన్నా నా ఒయ్యారం వొలకబోసుగుంటూ సూదంటురాయి పాళీల్ని లాగేసినట్టు చుట్టుపక్కల ఉండే స్త్రీ పురుషుల్ని నాకేసి లాక్కుంటూపోతాను. ప్రతినిత్యమూ నా తెలివితేటలు కారి ప్రవహిస్తూంటాయి. నేను ఒంటర్నిగా ఉండడం నాకు అయిష్టం. ఎంచేతంటే, నా బుర్రప్రజ్ఞ ఎంతటిదయినా నన్ను తమ మొండివాదనవల్ల ఒఖ్ఖణ్ణీచేసి నెగ్గేసే తుంటర్లుండవచ్చు; నాజబ్బబలం ఎంతటిదయినా నన్ను తమ పశుబలంవల్ల ఒఖ్ఖణ్ణీచేసి అణిచేసే మొద్దురకాలు ఉండగలరు. అదీకాక నేను సంఘజీవిని. నేను మందలోగాని ఉండను. అందువల్ల ఈర్ష్యతో కొందరు మందబుద్ధులు నాప్రజ్ఞ మందప్రజ్ఞ అనీ, నాబలం మందబలంఅనీ సమాసించి, చివరకి అహోరించారు. ఏమంటే ఒకమాట రాణించాలంటే అది పుట్టేచోట పస ఎంత అవసరమో పడేచోట సిగ్గు అంత అవసరం. ఏమైనా నామధురగాత్రం ఘంసున మోగి నాసహజకవిత్వం వెల్లివిరిసి బయల్దేరాలంటే వినేవాళ్ల అదృష్టం బాగుండి నేను నాఅంతర్యస్నేహితుల్లో కలిసిఉండాలి. వాళ్లు యావన్మందీ నాకూడా ఉన్నారా అడగనేఅక్కర్లేదు, లేకపోతే అందులో ముఖ్యులు నాతో ఉన్నా చాలు. శృంగారరసపోషకులూ, స్థూలశరీరాభిమానులూ, పేకాటమార్తాండులూ, శ్రీరామనవమిపందిరికళారసాస్వాదకులూ, అట్లతద్దివీరకార్యశూరులూ, ఆకాశరామన్నజ్ఞులూ, అంకజూదర్లూ, ఆకస్మికౌన్నత్యాపేక్షితులూ గాగల రకాల్లో కొందరైనా చాలు. అటువంటి దివ్యసరసులసమక్షంలోగాని నేను నాధీరలక్షణాలు వ్యక్తీకరించను. నా నోటికి హద్దుగాని, నాధాటికి అడ్డుగాని లేకపోవడం వాళ్ల కళ్లముందుగాని తేలదు. అంతర్యస్నేహితులన్నాను గనక జ్ఞాపకం వచ్చింది. నాసామాన్యస్నేహబృందాన్నీ, నాశత్రువర్గాన్నీకూడా కొంచెం వివరిస్తాను. నాయిష్టంవచ్చినట్టు నేను ఉండవచ్చును అని వాదించేవాడు నాస్నేహితుడు. నాకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యంగురించిన హక్కు ఉందని నిష్కర్షగా పరిష్కరించేవాడు నాకు గాఢభక్తుడు. నాకు బాధ్యతలూ విధులూ ధర్మాలూ ఉన్నాయని చెప్పేవాడు నాకు శత్రువు. ముప్పొద్దులా నేను గ్రంథస్థవిషయార్జన చెయ్యాలని బోధించేవాడు నాకు గర్భశత్రువు. అటువంటివాడు ముమ్మాటికీ 'గురువు'—అంటే మేష్టరూ, తండ్రీ, బృహస్పతీ అన్నమాట! నాడబ్బోసి నేను నాజూకుగా షోకుగా చదువుగురించి యత్నంచేసుగుంటూ అవసరాన్నిబట్టి, నేను దళారిగా కల్లరిగా జూదరిగా సోమరిగా రహస్యసంసారిగా ఏమిగా అవడానికయినాసరే ప్రత్యేకపుహక్కు నాదేగనక, నా జోలికి రాకుండాఉండి నాస్మరణ చెయ్యకుండా

ఉండేవాడుకూడా నాదాసుడే! నాకు ధూమపాన
నస్యాదిఅభ్యాసాలు ఖర్చులేకుండా ఉపదేశించి బాధ
లేకుండా నాచేత ఆచరణలో పెట్టించేవాడు నాజన్మ
గురువు. మాట్లాడవలిసిందని ప్రార్థించి నడిపించి తీసిగల్లి
తఖ్తుమీద జనంఎదట నన్ను నిలబెట్టినప్పుడు(మాట్లాడలేక
కాదు)మాట్లాడకపోవడం నాసాహసకృత్యాల్లో ఒకటి.
అల్లాగే, ఇంకోరు ప్రసంగించే సమయంలో నేను ఊరు
కోడమే మర్యాదలాగ కొందరికి కనిపించేచోట
మాత్రమే నావాక్కుయొక్క మాహాత్మ్యం చూపడం
కూడా నాగొప్పపన్లలో ఒకటి. కానికాలం గనక
నాకు దిష్టికొట్టచ్చుననే దిగులుచొప్పున పోలికకి అంద
కుండానే, నాసాహసాలు నేను చీకట్లోగాని, సమూ
హంలోగాని నెరవేరుస్తాను. అందుచేత నాకు భయం,
పిరికితనం అని కొందరు పిసుగుల వాదన. కాని, రెండో
కంటివాడికి తెలియకుండాగాని నేను ఎదీ చెయ్యను
గదా, అప్పట్లో నాకు భయం అని చెప్పడానికిమాత్రం
ఆదిక్కుమాలినవాళ్లకి సాక్ష్యం ఎదీ! అందుకని విజయం
నాస్వంతం. కొట్టుగోడాలు వచ్చినప్పుడు నేను వీలు
చూసుగుని మధ్యవర్తిత్వం చేస్తానుగనక బలంచూప
వలిసిన పోట్లాట అన్నా సరే, నేను సిద్ధమే. నాతో
ఆటల్లో పాల్గొనేవాళ్లు నాస్నేహితులేగాని, నన్ను
ఓడించే వాళ్లంతా పరమదుర్మార్గులు. పెద్దవాళ్లు ఎంత
సౌఖ్యం అనుభవిస్తూంటారో అంతా నేనుకూడా అను
భవించకూడదు అనేవాళ్లంతా నాకు ఎదరపార్టీ. నాపని
మానడమే దేశాభిమానం అనీ, నాపశుత్వం వదలగొట్టే
వాణ్ణి ధిక్కరించడమే నా భావిస్వాతంత్ర్యానికి
చిహ్నం అనీ ఉపన్యసించేవాళ్లంతా నానమ్మిన బంట్లు.
నే డ్రెస్ వేసి, సిగరెట్ పీల్చి, కిల్లీ వేసి, నిద్ర చెరుపు
గుని, ఆత్మగౌరవం భంగం అయినా చేత్తో పుస్తకాలు
పుచ్చుగుని, పోనీ మేష్టరు ఏడ్చిపోతాడని విద్యాశ్ర
మానికి వెళ్లినా ఇంకా నేనేదో తయారీ అయిరాలే
దంటూ కోడంటికంపెట్టి గింజుకునే ప్రతీ కూలిగురువూ
నా వైరివర్గంలో చేరిన బాపతే. నా అంతవాడికి తెలివి
తేటలు లేవని సిగ్గువిడిచి నలుగురిలోనూ చెప్పడానికి
తెగించే ప్రతీపట్టాదారూ వాజమ్మే. ప్యాస్ అనే
కాస్త వెధవమాటా అంటే వొదిలిపోయేదానికి, నా
బుర్రయొక్క ఆంతరపరిమాణం యావత్తూ అక్కడికి
తను చూసి కొలిచి తగులడ్డట్టు, నాభావి ఉద్యోగలాభం
నాశనం అవుతుం దేమో పాపం అని భయపడక
నా సహాధ్యాయుల్లో నాకు తలవంపు అవుతుందేమో
అని జంకక, నాకు వస్తూండే మంచిమంచి కట్నాలిచ్చే
వివాహసంబంధా లన్నీ తిరిగిపోతాయేమో అని తట
పటాయించక, నన్ను ఫేలుచేసి, తన సొమ్మంతా
పోయినట్టు నాకు తక్కువమార్కులు రాల్చే ఉపా
ధ్యాయు డనే పరమచండాలుడు నేను జీవితంలో
మరవడానికి వీల్లేని ఘోరశత్రువు. తెగవయస్సూ,
తగనివాసనా, చచ్చుఅధికారమూ, బోడిప్రజ్ఞా
ఉన్నాయికదా అని చెప్పి నన్ను కొందరు సముఖం
కనిపెట్టి వేళాకోళానికి పట్టించే రాలుగాయి లున్నా
రని విన్నాను, గమనించాను. వాళ్లమీద నేను కసి
తీర్చుగునేటందుకు నేను ఉపయోగించే వీరసాధనం
ఒక టేమి టంటే, అన్యాపదేశం. కొమ్ములుతిరిగినవా
డైనాసరే అటువంటివాడు నాపక్కనించి (అప్పుడు
నేను మేడమీదో అరుగుమీదో చీకట్లోనో గుంపు
లోనో ఎక్కడున్నాసరే) వెళ్లేటప్పుడు, ఆమహా
తరుణం నేను ఉపయోగించుగుని, నావిద్యావాసన
నలుదిశలా వ్యాపింపచేయడపు ఉద్దేశంతో సరికొత్త
తిట్లతో మామూలుమాటలకి పోపెట్టి, గాండ్రిస్తూనో
సకిలిస్తూనో నాతియ్యటిగాత్రంతో నాకమ్మటికవిత్వం
విరజిమ్ముతాను. వాడు తన్నేమో అనే అనుమానం
చొప్పున నాకేసి తిరిగేలోపల నేను వాడివేపు చూపు
మానుకుని, నాస్నేహితుల్లో ఓణ్ణి తిడుతూన్నట్టు
నటించి నావిజయం వెల్లడిస్తాను. వాడికి అంతటితో
మృతి. ఏమిటని నన్ను వచ్చి అడిగాడా, నాగొప్పతనం
వాడే ఒప్పుగున్నా డన్నమాట. రంగం పూర్తిచెయ్య
డానికి నాస్నేహితులు ఫకాలుమంటారు, దాంతో
వా డెగిరిపోతాడు. సభల్లో గల్లంతు సృష్టించి, సృష్టి
కర్తలాగే ఉండిపోతాను. అతని పుణ్యం కొద్దీ నా
తండ్రి యిప్పుడు లేడుగాని, అతడే ఉండి, అతడితో
హెచ్చుతగ్గు వచ్చినాసరే, వాణ్ణి ఏమటయేసిగాని
ఎగేసి తెగనరికిపారేసి ఉండేవాణ్ణి. అందుకని ఇరుగు
పొరుగువాళ్లు నాసాహసకృత్యాలు విని ఒంటిప్రాణంతో
ఉంటారు, ఒంటికంటితో నిద్రపోతారు. అన్యాల్ని
నేను సాధారణంగా హడలకొట్టి, ఆట్టేమంది లేకపోతే

బెదిరించి, భాష తెలియనివాళ్లైతే తిట్టి, నాశౌర్యం యొక్క మచ్చు చూపిస్తూంటాను. ఇక, నాసౌందర్యోపాసనగురించి నేను తంటాలుపడడంలో చెయ్యవలిసి వచ్చే సాహసాలు చాలా ఉన్నాయి. అటువంటి సందర్భాల్లో, అనగా యువ్వనులు కాకపోయినాసరే నారీమణులు మిశ్రసమావేశంలో ఉండేటప్పుడు, అవసరాన్ని పురస్కరించుకుని, (చటుక్కున నేను నలుగురి కళ్లఎదటా మెరుపులా మెరవడంవల్ల నాకెప్పటికైనా ఏదైనా ఎవరివల్లనైనా ఏమోస్తరుగానైనా లాభం ఉండవచ్చుగనక, అవలీలగా నాధనం, నాపణం, నా మానం, నాప్రాణాం చివరకి నాడ్రెస్సూకుడా ఏ ప్రత్యేక వ్యక్తికోసమో ఎందుకోసమోకుడా నాకే తెలియకుండా నేను త్యజించెయ్యడానికి తెగించి ఉండడం చూస్తే, నా మహాసాహసానికి మీరు ముక్కుమీద వేలువేసుకుని మళ్లీ తియ్యరన్నమాట! అటువంటప్పుడు నా ఉషార్ తమరు చిత్తగించాలి, దాంతో తమరి జన్మ తరించాలి. కొందరు నారులు రోజుకి ఓదుస్తు మారుస్తారు. వాళ్లకి తెలిసేనిమిత్తం నేను క్షణానికి ఓడ్రెస్సు పిరాయిస్తాను. నువ్వు ఇంగ్లీషు నేర్చినవాడివి, పొల్లుపన్లు ఎందుకయ్యా చెయ్యడం అని ఎవడేనా అంటే, ఆ అన్న శృంగారశూన్యుణ్ణీ, వాడి ఆర్డరు పొందనివాళ్ల నందర్నీకూడా వరసాగ్గా షూట్‌చేసి వాళ్లకి టీపార్టీ చెయించి తద్దినం మానిపించేస్తాను. అది గ్రహించవలిసిందేకాని, విప్పిచెప్పేది కాదు. అటువంటి స్త్రీజన సమ్మిశ్రిత సమావేశాల్లో నేను చాటు ప్రసంగం చేస్తాను. నాదేవుడా, అది ఎంత అఖండంగా ఉంటుందని చెప్పను! నావాగ్జాలపు గట్టు తెగబడుతుంది. అప్పుడు నే నాడే ప్రతీపలుకూ బంగారమే. నే చెప్పేదంతా కవిత్వమే. అందులో శ్లేష, ద్వ్యర్థి, చిత్రం, యమకంవంటివి ఉంటాయంటారు. నాకు వచ్చే వాక్యాలన్నీ పద్యాలైపోగా కొందరు గణాలవాళ్లు వాటిని ఎక్కించుకుపోయి కంఠతాపట్టేసి వాడుకుంటూంటారు. ఒక్కొక్కప్పుడు అవి వాళ్ల కంఠం పట్టుకుంటాయి. అప్పట్లో నేను చేసే గానం, తీసే రాగాలూ, వేసే 'ఫట్లూ', కూసే నాదాలూ మొదలైనవి మహామహా రసికులవల్లకూడా కావు. నేనప్పట్లో కనపరిచే విలాసచేష్టలూ, దానత్యాగశౌర్యాది లక్షణాలయొక్క ప్రత్యక్షతార్కాణలూ అధమం ఒకటాకీ తియ్యవలిసిన బాపతువే అనిన్నీ, తన్నిమిత్తం ఒకటాకీకంపెనీ లేవాలనిన్నీ, లేవడంతోటే మొహం కడుక్కోడంకూడా మంచిదనిన్నీ, చాలాటాకీల్లో చేష్టలకిమల్లే కృతకంకాకుండా నావి స్వాభావికం అవడంవల్ల అటువంటి కంపెనీ పెట్టి పనిచెయ్యకపోతే ఆంధ్రకళకి నష్టం అనిన్నీ నాస్నేహితుల నిశ్చితాభిప్రాయం. అందాకా ఎందుకు? అవతల కీచకుడు, శకారుడు మొదలుచేసుకుని ఇవతల మన గిరీశం వరకూ ఉండే ప్రత్యేక సౌందర్యోపాసకులు నాదగ్గిర సవినయంగా, సక్రమంగా, సదక్షిణగా శుశ్రూషచేసి ఉండని దోషంవల్ల సార్వత్రికమై అస్ఖలితమై నవీనజ్ఞానయుతమైన శృంగారవ్యవహారంగురించి చెప్పవలిసొచ్చినప్పుడు వాళ్లు నాకు చాలాచాలా బలాదూరు అని నేను ఘోషించవలిసొచ్చినందుకు నేను ఎంతో తెగించి విధిలేక గర్విస్తున్నాను.

నావిమర్శప్రజ్ఞకూడా ఎల్లాంటిదో నివేదించి ప్రస్తుతం దస్తరం కట్టేస్తాను. అది ఎల్లాంటి దంటే, కేవలం రెండంచుల కత్తిలాంటిది. అనగా, అది నేను అమోఘంగా ప్రయోగిస్తాను, విధిగా నెగ్గుతాను. ఆ ప్రజ్ఞ ప్రయోగించేకాలంలోకూడా నేను ఒంటరిగా ఉండక నావిహితబృందంలోనే మునిగిఉంటాను. ఆ అఖండప్రజ్ఞ చాలా సూక్ష్మంగానూ, మిక్కిలి తీవ్రంగానూ ఉండి, పందులాంటి సంసారం పాడుచెయ్యడానికీ, అనవసరకీర్తిప్రతిష్ఠలు అన్యాయంగాల్లో ఆర్జించి విర్రవీగిపోయేవాళ్లకి కొంచెం కళ్లెంలాగ పనిచెయ్యడానికీ, గొప్పవాళ్లకికూడా నేను ఒక అంకుశం అని పబ్లికున దాఖలా కనపరచడానికీ, తద్వారా నాకు అల్పశ్రమతో, అల్పకాలంలో, అల్పవ్యయంతో అవతలవాడికంటె గొప్పపేరు దక్కడానికీ ఉపచరిస్తుంది. అయినాసరే నాకు బడాయి లేకపోడంవల్ల నేను దాక్కునేఉంటానుగాని బయటపడను! బ్రహ్మ నన్ను పట్టుగోలేక నలుముఖాలా చెదరిపోయాడూ, యంబ్రహ్మలు ఏమొహం పెట్టుకుని నన్ను పట్ట యత్నించడం! నే నెప్పుడూ జట్టుతోనే ఉండడంగనక అసలు మేమే సభ. అయినా జనసమూహాల్లోకి మేం తీరుబడి చేసుకుని వెళ్లి దేశాన్ని పైకి లేవగొడుతూంటాం.

జనం అనేకచోట్ల సమూహం అవుతారు. జనసమూహాలు రెండు రకాలు — ఒకటి, అధ్యక్షుడు అంటూ ఒకడు ఉండేవి: వార్షికసభలూ, ఉత్సవాలూ, వర్ధంతులూ, సారస్వతాదిసమావేశాలూవంటివి. రెండు, అధ్యక్షుడు లేనివి: తీర్థాలూ,తిరునాళ్లూ,సంతలూ, భజనలూ, సాధారణంగా నాటకాలూ, రైళ్లూ, క్లబ్బులూ, సినీమాలూ, ఆటలూ మొదలైనవి. రెండోరకంసభలో నాకు స్వరాజ్యం. ఆరకం అధ్యక్షరహితసభల్లో ఉన్నప్పుడు నాకు పూర్తిగా స్వరాజ్యంలో ఉన్నట్టు అనిపించడంవల్ల, ఇంకా ఏమిటో స్వరాజ్యం కావాలంటూ ఈదేశంలోజనం పైవాళ్లని అడుగుతా రెందుకా అనిపిస్తుంది. మొదటిరకం సభల్లోనే నాబోట్లకి కొంచెం ఇబ్బంది. నేను జాగ్రత్తగా దాక్కోడం, తలచాటేసుగోడం, నమ్మినవాళ్లమధ్యఉండడం,గొంతిగపిరాయించుగోడం, నవ్వు ఆపుగోడంవంటి కట్టుదిట్టాలు చేసుగుని మరీ నా ప్రజ్ఞ చేలుస్తాను. అవతల జరుగుతూండే వ్యవహారం ఒకవేళ,

నాకు తెలిస్తే, ఒస్ ఇదేట్రా అంటాను.
తెలియకపోతే, ఓర్, అదేమిట్రోయి అంటాను.
తెలుగైతే, బోడిప్రజ్ఞ పోదూ అంటాను.
అరవం అయితే, హో సాంబార్ అంటాను.
ఇంగ్లీషైతే, బొల్లేరుముక్కలు అంటాను.
పురాణం అయితే హో జనమేజయా అంటాను.
నవీనశాస్త్రం అయితే, హో అపరఅయిన్‌స్టన్ అంటాను.

ఎరుగున్నసంగతి అయితే స్టేల్ అంటాను.
నేను ఎరగనిదల్లా ఫ్లేట్ అంటాను.
స్వంతంగురించి అయితే కొయ్‌కొయ్ అంటాను.
పరుల్నిగురించి అయితే స్కాండల్, అవుటాఫ్ ప్లేస్ అంటాను.

భౌతికం అయితే పశుత్వం అంటాను.
నైతికం అయితే బతకద్దుట్రా అంటాను.
మతం అయితే బాష్ అంటాను.
పని అయితే హంబగ్ అంటాను.
ఎడమ అయితే కుడి అంటాను.
కుడి అయితే ఎడమే సవ్యం అంటాను.
ఒకవేళ అవతల వ్యవహరించే వ్యక్తి—
చదువుకోనివాడయితే యాస్ అంటాను.
చదువుకున్నవాడయితే ఫాడిస్ట్ అంటాను.
శ్రోత్రియుడైతే గీతేశ్వర్ అంటాను.
నవీనుడైతే మరమ్మతురావు అంటాను.
పండితుడైతే దయచెయ్యరోయ్ అంటాను.
పామరుడైతే నోరుమూసేసి మోసేస్తాను.

నెగ్గితీరతాను. విజయం నాకు దక్కితీరుతుంది. నాకు దక్కేసదాని పేరే విజయం అంటే! నే దొరకడం కల్ల. నారోజు బాగుండక ఒకవేళ నేను దొరికిపోతే, వీలుకనిపెట్టి పిక్కబలం చూపిస్తాను. అయినా పట్టుగుంటే అటువంటి సమయాల్లో అవతల నన్ను పట్టుగున్నవాడు నాకంటె చిన్నవాడైతే వాణ్ణి గొంతిగ పిసిగి గౌరవిస్తాను. వాడు నాకంటె పెద్దవాడైతే వాడికి జుట్టున్నాసరే పట్టుగోక, కాళ్లు బాడివైనా సరే పట్టుగుని, "తొందరవద్దు స్వామీ, మీరు పెద్దలు. నాకు లేకపోతే పీడా పోయిరి మీకేనా సిగ్గుభిడియాలున్నాయికదా! నాతోటి ఏమిటి పోవయ్యా!"అంటూ నా లేనయస్సు ఎగసందోసి ఉపయోగంలోకి తెస్తాను. అప్పుడు చుట్టుపక్కవాళ్లు కలగచేసుకుని ఆ పెద్దవాణ్ణి చివాట్లువేసి ఊరుకోమంటారు, లేకపోతే తాడిచ్చి ఉరెట్టుగోమంటారు. పైది నాభయంగాని, నేను భస్తే దొరకను. ఎందుకంటే నాముఖానికి అప్పట్లో ఉండే దేవతాసంబంధమైన అఖండతేజస్సువల్ల ఇతరుల కళ్లు పోవచ్చును అని భయం. ఈశ్వరాజ్ఞలు పదిట. నేను పదకొండోదిమాత్రం నిలబెట్టుతున్నాను. ఏమి టది? "పట్టుబడకుండా ఉండడం." అందుకని, నాకు లెఖేమిటి! నాకు భయం ఏమిటి! నాకు ఎవడేనా అంటే భయంఎందుకుండాలీ అసలూ! పోనీ ఎల్లానో తంటాలు పడి భక్తేనా చూపిద్దాం అంటే, దిక్కుమాలిన రోజులు, సరియైనవ్యక్తి దొరకడమే కష్టమాయిరి!